ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

За издавача
Проф. др Татјана Бугарски
В.д. декана Правног факултета у Новом Саду

Штампа
„Футура“, Нови Сад

Тираж
60 примерака

ISBN 978-86-7774-260-7

2022

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

ЗБОРНИК САЖЕТАКА СА НАУЧНОГ СКУПА
НОВИ САД, 25. ФЕБРУАР 2022. ГОДИНЕ

НОВИ САД, 2022.

Пројекат „Правна традиција и нови правни изазови“ финансира
Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

САДРЖАЈ

КАТЕДРА БЕЗБЕДНОСНОПРАВНИХ НАУКА

Др Љубомир С. Стајић, редовни професор
Др Владан М. Мирковић, асистент са докторатом
ТЕРОРИЗАМ У САВРЕМЕНОМ РАТОВАЊУ 13

КАТЕДРА ГРАЂАНСКОПРАВНИХ НАУКА

Др Гордана Б. Ковачек Станић, редовни професор
УТИЦАЈ ПАНДЕМИЈЕ КОРОНА ВИРУСА НА ПОРОДИЧНО ПРАВО 17
Др Маја Д. Станивуковић, редовни професор
ПОЈАМ УОБИЧАЈЕНОГ БОРАВИШТА: ОКОЛНОСТИ КОЈЕ СЕ УЗИМАЈУ У ОБЗИР КАДА ЈЕ СПОРНО УОБИЧАЈЕНО БОРАВИШТЕ ДЕТЕТА 18
Др Душан Ж. Николић, редовни професор
УТИЦАЈ ДРУШТВЕНОГ РАЗВОЈА НА ПОЈАМ СТВАРИ У ГРАЂАНСКОМ ПРАВУ 20
Др Раденка М. Цветић, редовни професор
Слобода Д. Мидоровић, асистент
ПРАВО ЕТАЖНИХ ВЛАСНИКА НА ЗЕМЉИШТУ НА КОМЕ ЈЕ ЗГРАДА ПОДИГНУТА И ЗЕМЉИШТУ КОЈЕ СЛУЖИ РЕДОВНОЈ УПОТРЕБИ ЗГРАДЕ . . 21
Др Бојан Л. Пајтић, редовни професор
ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ НЕПОШТЕНЕ ПОСЛОВНЕ ПРАКСЕ И ЗАШТИТА ПОТРОШАЧА 23
Др Јелена Ђ. Видић, редовни професор
Милица С. Ковачевић, асистент
ПОЈАМ ДИГИТАЛНОГ НАСЛЕЂА 25
Др Сања М. Савчић, ванредни професор
Николина Б. Мишчевић, демонстратор
СОЛИДАРНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ПЛАЋАЊЕ АДВОКАТСКИХ УСЛУГА . . 27

Др Петар М. Ђундић, ванредни професор
МОГУЋНОСТ ИЗМЕНЕ ПРАВНОГ РЕЖИМА ЗАШТИТЕ СТРАНИХ УЛАГАЊА УСПОСТАВЉЕНОГ ДВОСТРАНИМ МЕЂУНАРОДНИМ УГОВОРИМА СРБИЈЕ – РАЗЛИЧИТЕ ОПЦИЈЕ И ЊИХОВЕ ПОСЛЕДИЦЕ 29

Др Атила И. Дудаш, ванредни професор
ОПРАВДАНОСТ (ПОНОВНОГ) УВОЂЕЊА ОДГОВОРНОСТИ ПРОИЗВОЂАЧА ЗА НЕСАОБРАЗНОСТ У ПОТРОШАЧКО ПРАВО СРБИЈЕ 32

Др Марко С. Кнежевић, доцент
НАПУШТАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНОГ МОДЕЛА ПЛЕНИДБЕНОГ ЗАЛОЖНОГ ПРАВА 34

КАТЕДРА ПРАВНОЕКОНОМСКИХ НАУКА

Др Горан Б. Милошевић, редовни професор
Др Цвјетана М. Цвјетковић Иветић, доцент
Др Лука О. Батуран, асистент са докторатом
ПОРЕСКИ ТРЕТМАН ОБЈЕКАТА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ГЛАВНО МЕСТО СТАНОВАЊА ОБВЕЗНИКА ПОРЕЗА НА ИМОВИНУ 39

КАТЕДРА ПРИВРЕДНОПРАВНИХ НАУКА

Др Драго Љ. Дивљак, редовни професор
ПРАВНИ ЗНАЧАЈ ИЗВРШЕЊА УГОВОРА О КОНЦЕСИЈИ 43

Др Владимир Ж. Марјански, редовни професор
ФИНАНСИРАЊЕ ДРУШТВА С ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ ПО ОСНОВУ ДОДАТНИХ УПЛАТА ЧЛАНОВА ДРУШТВА 44

Др Сандра С. Фишер Шобот, ванредни професор
СТИСКАЊЕ МАРЖЕ У ПРАВУ КОНКУРЕНЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ 46

КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

Др Гордана М. Дракић, редовни професор
Др Урош Н. Станковић, асистент са докторатом
КОДИФИКАЦИЈА ПРАВА У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ: БЕЛЕШКЕ СТРАНИХ ПУТОПИСАЦА 51

Др Маша М. Кулаузов, редовни професор
Др Милан М. Милутин, асистент са докторатом
ДОКАЗИ ПО ОДРЕДБАМА ПАРНИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА СРБИЈЕ ИЗ 1865. ГОДИНЕ 52

КАТЕДРА ЗА ЈАВНО ПРАВО

Др Драган Л. Милков, редовни професор
Др Ратко С. Радошевић, асистент са докторатом
ПОЈАМ И ОБЕЛЕЖЈА ГАРАНТНОГ АКТА 57

Др Слободан П. Орловић, редовни професор
Др Наташа Н. Рајић, асистент са докторатом
ПРИРОДА ПРАВА ГЛАСА ИЗМЕЂУ МОРАЛА И ПРАВА 59

Др Зоран Ј. Лончар, редовни професор
ПРАВНА ПОМОЋ У УПРАВНОМ ПОСТУПКУ 61

Др Александар Л. Мартиновић, доцент
УЛОГА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ У КОНТРОЛИ СЛУЖБИ БЕЗБЕДНОСТИ . . 63

КАТЕДРА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

Др Снежана С. Бркић, редовни професор
НАЧЕЛО НЕПОСРЕДНОСТИ У УПРОШЋЕНИМ КРИВИЧНОПРОЦЕСНИМ ФОРМАМА ПРЕМА ЗКП СРБИЈЕ ИЗ 2011. ГОДИНЕ 67

Др Татјана Д. Бугарски, редовни професор
Др Милана М. Писарић, асистент са докторатом
РЕВИЗИЈА ПРАВНОГ ОКВИРА ЕУ О РАЗМЕНИ ПОДАТАКА ЗА ПОТРЕБЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА 69

Др Драгиша С. Дракић, редовни професор
Др Иван Д. Милић, асистент са докторатом
ПРЕВРЕМЕНО ОТПУШТАЊЕ ОСУЂЕНИКА ИЗ КАЗНЕНОГ ЗАВОДА И ТЗВ. КУЋНОГ ЗАТВОРА 71

Др Бранислав Р. Ристивојевић, редовни професор
Др Стефан С. Самарџић, асистент са докторатом
(НЕ)УСПЕХ ПОСТАВКИ РАДИКАЛНОГ ФЕМИНИЗМА У ЗАШТИТИ СРПСКЕ ПОРОДИЦЕ ОД НАСИЉА 72

КАТЕДРА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО И МЕЂУНАРОДНЕ ОДНОСЕ

Др Сања В. Ђајић, редовни професор
СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА У ОДНОСУ НА ДРЖАВНЕ СЛУЖБЕНИКЕ У СВЕТЛУ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА 77

Др Бојан Н. Тубић, ванредни професор
Стефан Н. Радојчић, асистент
ПРАКСА СУДА ПРАВДЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ПРИМЕНИ НАЧЕЛА *NE BIS IN IDEM* 78

КАТЕДРА ЗА РАДНО ПРАВО

Др Сенад Р. Јашаревић, редовни професор
Др Дарко М. Божичић, асистент са докторатом
НОРМАТИВНА РЕШЕЊА ЗА РЕГУЛИСАЊЕ ЛАКОГ РАДА ДЕЦЕ: ПРИКАЗ МЕЂУНАРОДНИХ И УПОРЕДНОПРАВНИХ СТАНДАРДА 83

КАТЕДРА ЗА ТЕОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

Др Драгутин С. Аврамовић, редовни професор
Др Илија Д. Јованов, асистент са докторатом
О ПОЈМУ НЕЗАВИСНОСТИ СУДСТВА 87
Др Драгана М. Ђорић, доцент
СТВАРАЊЕ СРПСКОГ ПРАВНОГ ЈЕЗИКА У 19. ВЕКУ 89

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

КАТЕДРА
БЕЗБЕДНОСНОПРАВНИХ НАУКА

323.28:341.3

Др Љубомир С. Стајић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Lj.Stajic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-7594-5741

Др Владан М. Мирковић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Mirkovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-9995-8598

ТЕРОРИЗАМ У САВРЕМЕНОМ РАТОВАЊУ

Тероризам као насилно и нелегално средство политичке борбе као кључно обележје има стварање и експлоатацију страха у циљаној популацији. Терористи користе средства и тактике које су срачунате да изазову снажну реакцију јавности. У том смислу тероризам је насиље, али истовремено и психолошко средство ратовања и средство комуникације са противницима и присталицама. Битна обележја тероризма историјски се нису мењала, али се променио контекст у коме се тероризам користи. У току 20. века, тероризам постаје средство великих сила које у томе виде прилику да ослабе противника и заобиђу норме међународног права. На оним територијама или у државама које контролише противник, организују се терористичке организације којима се даје епитет „бораца за слободу“ који легитимише војну, економску и политичку подршку таквим групама.

Нестанак међународне равнотеже моћи у виду паритетног односа између САД и СССР, створила је шансу за САД да успоставе нови међународни поредак у складу са својим интересима. За реализацију глобално замишљеног циља био је потребан глобално замишљен непријатељ, а терористичке организације и државе које их финансирају и подржавају биле су идеалан „непријатељ“. У таквим околностима тероризам постаје вишеструко применљиво средство савременог ратовања при чему се могу извести три модела злоупотребе тероризма. Први модел огледа се у приписивању етикете „терористи“ односно „спонзори тероризма“ држави која не дели заједничке интересе са хегемоном и има снажно дејство у међународној заједници због изразито негативне конотације тероризма. Наведена квалификација даје легитимитет за увођење санкција и вршење војних, економских, политичких и других

притисака укључујући и оружану агресију која се против таквих држава сматра легитимном војном интервенцијом, акцијом успостављања мира, хуманитарном интервенцијом или употребом силе ради демократизације. У том смислу, успешно приписивање квалификације „држава спонзор тероризма" de facto легитимише кршење међународног права и агресију против тако квалификоване државе.

Други модел састоји се у организовању и управљању сурогат снагама на терену и њихово представљање као „бораца за слободу". Давањем оваквог легитимитета субјектима који de facto врше терористичке акте, хегемон себи даје могућност да кроз међународно партнерство и сарадњу изгради респектабилне војне и политичке снаге у држави против које се спроводе непријатељска дејства са коначним циљем да сурогат снаге изврше политички преврат или сецесију дела територије нападнуте државе. У трећем моделу хегемон организује, наоружава и усмерава сурогат снаге које формално признаје као терористичке организације, али којима на прикривен начин управља са циљем да се оправда рат против тероризма, затим војно и политичко присуство на подручју од геостратешког, енергетског или каквог другог значаја, да се принуде друге националне и верске заједнице или ентитети на сарадњу и политичке уступке хегемону или да се путем тероризма покрену и управљају безбедносни процеси на некој територији у складу са интересима хегемона.

Последица наведених улога тероризма у савременом ратовању јесте да се тероризмом назива и оно што тероризам није и обрнуто, затим да се у истим ситуацијама једно насиље назива борба за слободу, а друго тероризам, да се тероризам инструментализује као офанзивно политичко средство, због чега настају трајне последице у вези дефинисања тероризма, борбе против тероризма и сарадње на плану борбе против тероризма. Чињеница да се путем тероризма врши својеврсни безбедносни експеримент на некој територији производи трајно нарушене односе на том подручју уз константан потенцијал за нове сукобе, али и могућност преливања тероризма и на подручја која нису изворно била циљ дејстава, па чак и на територије оних држава које су иницирале тероризам. Све наведене последице делују и као притисак на друге државе које из страха од одмазде прилагођавају и усклађују своју са политиком хегемона.

КАТЕДРА
ГРАЂАНСКОПРАВНИХ НАУКА

578.834:347.6

Др Гордана Б. Ковачек Станић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.KovacekStanic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-0180-1067

УТИЦАЈ ПАНДЕМИЈЕ КОРОНА ВИРУСА НА ПОРОДИЧНО ПРАВО

Влада Републике Србије је прогасила ванредно стање у марту 2020, а након тога и мере као одговор на ситуацију пандемије. Једна од мера је била забрана кретања за лица преко 65 година за време „затварања“ (lockdown). Ова мера је утицала на одржавање личних односа детета са бабама и дедама. Закључује се да иако нове технологије, као што су *skype* и *zoom* омогућују одржавање личних односа, ипак је мишљење и психолога као стручњака и грађана да се емоционалне потребе не могу задовољити *online*, него само физичким контактом.

У упоредноправној пракси пандемија је утицала на склапање бракова. Тако је у Израелу дозвољено склапање брака на месту које иначе није одговарајуће за церемонију склапања брака. Један од примера је случај који се десио у Израелу, када је Израелац који је оболео од вируса корона имао ретку прилику да присуствује свадби свог сина, иако је хоспитализован, пошто је болница у Јерусалиму дозволила да се церемонија венчања одржи у њиховом дворишту. Осим тога, у Израелу у земљи у којој је обавезан верски брак, немогућност путовања довела је до тога да су Израеци који не могу да склопе брак у верској форми (због разлика у вероисповести на пример) или зато што желе да склопе грађански брак били онемогућени да склопе брак. Америчка држава Јута је омогућила Израелцима да склопе брак у грађанској форми путем *skype-a*. Интернетске платформе су тако имале велики значај у заснивању и одржавању породичних односа за време пандемије.

347.171-053.2/.6

Др Маја Д. Станивуковић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Stanivukovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-0803-9191

ПОЈАМ УОБИЧАЈЕНОГ БОРАВИШТА: ОКОЛНОСТИ КОЈЕ СЕ УЗИМАЈУ У ОБЗИР КАДА ЈЕ СПОРНО УОБИЧАЈЕНО БОРАВИШТЕ ДЕТЕТА

Уобичајено боравиште преузело је место најважније тачке везивања у домаћем међународном приватном праву за одређивање меродавног права и међународне надлежности суда, када је у питању заштита деце (некада је то место било резервисано за држављанство детета). То се догодило постепено и тихо, ратификацијом неколико хашких конвенција: Конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце, Конвенције о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце, Протокола о меродавном праву за обавезе издржавања, Конвенције о међународном остваривању издржавања деце и других чланова породице и Конвенције о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења. Сви ови међународни инструменти који су на снази у Србији користе уобичајено боравиште детета као тачку везивања.

Међутим, ова тачка везивања, која је слична пребивалишту (у Словенији се на пример и назива уобичајено пребивалиште), али подразумева далеко значајнију улогу суда, није довољно позната у домаћој судској пракси ни када су у питању одрасла лица, а још мање када су у питању деца. Потребно је стога расветлити појам уобичајеног боравишта детета. У томе нам може помоћи пракса Суда Европске уније која се односи на одређивање уобичајеног боравишта детета. Та богата и утицајна пракса је неизоставни елемент у упознавању с овим појмом ради правилне и једнообразне примене наведених конвенција. Под Судом Европске уније подразумевамо суд који се раније у домаћој доктрини понекад називао Европски суд правде, мада се тај назив никада није појављивао у званичним преводима назива овог суда у државама чланицама Уније. То је био термин који се користио највише у литератури из Уједињеног Краљевства, и то у оној старијој, пре усвајања Лисабонског уговора када је промењен назив Суда.

Пракса Суда Европске уније омогућава сагледавање низа околности, које треба узети у обзир када је спорно уобичајено боравиште детета. Суд је, почевши од 2007. године, био у прилици да одговори на многа претходна питања која су постављана у вези са тумачењем овог кључног појма, која су се односила на присуство, дужину боравка, намере родитеља, интегрисаност детета у друштвену и породичну средину и значај држављанства, језика и културних веза детета.

Мада се одлуке Суда односе по правилу на Другу бриселску уредбу (Уредбу Савета ЕЗ бр. 2201/2003) која садржи појам уобичајено боравиште, оне врше снажан утицај на тумачење истог појма у наведеним хашким конвенцијама, и то не само у државама које су чланице Уније. Под утицајем тих одлука, мења се и међусобно усклађује пракса судова у Аустралији, Канади, Сједињеним Америчким Државама, Уједињеном Краљевству, на Новом Зеланду и у другим земљама, те је стога корисно и за наше судије да се упознају са њима.

347.21:004

Др Душан Ж. Николић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Nikolic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-1850-9684

УТИЦАЈ ДРУШТВЕНОГ РАЗВОЈА НА ПОЈАМ СТВАРИ У ГРАЂАНСКОМ ПРАВУ

У савременом свету се шири круг питања која треба да буду обухваћена грађанским правом, како на теоријском, тако и на регулативном, практичном плану. Са друге стране, евидентно је да право све више заостаје за променама које се одигравају у друштву. Оне су толико велике да је потребно преиспитати и редефинисати чак и основне категорије на којима се темеље поједине гране права, попут појма ствари у грађанскоправном (стварноправном) смислу. У вези са тим, отворена су питања која се, између осталог, односе на: грађанскоправну природу и узајамно прожимање материје, енергије и информације, као три есенцијална чиниоца Универзума; Универзум као информациони екосистем и његов бинарни код; на тзв. физичку информацију и информациони код материје (нпр. ДНК); на биомедицински инжењеринг и на делове тела створене из матичних ћелија; бионформатичку сенку живе материје и бионформатичку имовину; четврту индустријску револуцију и интернет ствари; на питање признавања правног субјективитета стварима (да ли је ствар објект или субјект стварног права?); на правну природу и правни положај животне средине, хуманоидних робота, вештачке интелигенције, аватара; на дигиталну моду; на тзв. дигиталну бесмртност и др.

Наведена проблематика представља велики изазов за човечанство у целини, а посебно за правништво, јер су правна теорија и правна регулатива у великом заостатку за при-родним наукама и технолошким напретком. У неким сегментима правна мисао још увек није превазишла традиционалне оквире који су оцртани регулама грађанских законика писаних у XIX веку.

347.238:347.235(497.11)

Др Раденка М. Цветић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Cvetic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-9478-8577

Слобода Д. Мидоровић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Midorovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-2545-0927

ПРАВО ЕТАЖНИХ ВЛАСНИКА НА ЗЕМЉИШТУ НА КОМЕ ЈЕ ЗГРАДА ПОДИГНУТА И ЗЕМЉИШТУ КОЈЕ СЛУЖИ РЕДОВНОЈ УПОТРЕБИ ЗГРАДЕ

Одговор на питање које право етажни власници имају на земљишту на коме је зграда подигнута и земљишту које служи редовној употреби зграде, те који правни режим важи за то право није једноставно дати. Различити извори стварног права само фрагментарно уређују поједине аспекте ове проблематике. Отуда извођење закључака о врсти овог права и његовом правном режиму захтева системско довођење у везу одредаба из више закона.

Закон о становању и одржавању зграда (ЗСОЗ) опредељује модалитет права својине коју етажни власници имају на земљишту – у питању је право сусвојине – и уређује начин на који етажни власници као сувласници тог земљишта учествују у његовом управљању и сношењу трошкова његовог коришћења и одржавања. Реч је о специјалним правилима којима је одступљено од релевантних општих правила Закона о основама својинскоправних односа (ЗОСПО). Тако ЗСОЗ, за разлику од ЗОСПО, не прави разлику између радњи редовног и ванредног управљања, него на једнообразан начин уређује већину потребну за предузимање било које радње управљања. Уз то, ЗСОЗ не познаје једногласност свих сувласника као услов за предузимање било које радње управљања. Исто тако, према ЗСОЗ не постоји могућност да један већински сувласник (онај са уделом већим од 50%) самостално донесе одлуку о предузимању било које радње управљања. Уместо тога, за предузимање било које радње управљања земљиштем тражи се обична већина гласова етажних власника који су присутни на седници скупштине стамбене заједнице, под условом да је испуњен кворум за њено одржавање. На седници скупштине

сваки етажни власник, без обзира на величину његовог удела у праву сусвојине на земљишту, има једнако право гласа, ако правилима етажних власника није предвиђена нека друга већина.

У Закону о планирању и изградњи (ЗПИ) садржан је одговор на питање колики удео сваки етажни власник има у праву сусвојине на земљишту на коме је зграда подигнута и докле сеже право сусвојине свих етажних власника, односно како треба схватити синтагму *земљиште потребно за редовну употребу зграде*. Када је реч о величини удела, сваком етажном власнику припада удео у праву сусвојине на земљишту који је сразмеран површини посебног дела зграде који они поседују у односу на укупну површину зграде. С друге стране, не може се било који део земљишта прогласити земљиштем за редовну употребу зграде, него само земљиште које испуњава услове за грађевинску парцелу, и то тек на основу спроведеног одговарајућег поступка у складу са условима прописаним ЗПИ.

Немогућност самосталног располагања уделом у сусвојини на земљишту и развргнућа сувласничке заједнице у погледу тог земљишта условљена је акцесорном природом права на земљишту у односу на право својине на посебном делу зграде. У том смислу, док зграда постоји, етажни власници не могу самостално и независно од преноса права својине на посебном делу зграде располагати својим уделом у праву сусвојине на земљишту. Исто тако етажни власници, док зграда постоји, не могу захтевати ни развргнуће сувласничке заједнице у односу на то земљиште. Уколико, међутим, зграде у неком моменту више не би било, активирало би се право сваког сувласника да захтева деобу сувласништва у складу са општим правилима о деоби из ЗОСПО.

Важећим правом није уређено питање по којим правилима би требало расправити управљање земљиштем уколико би на једној парцели истовремено било подигнуто више објеката при чему је један у етажној својини, а други у искључивој својини. Ова празнина уочена је на основу анализе једног случаја из новије домаће јудикатуре у коме је већински сувласник земиљишта (иначе власник објкета у искључивој својини) располагао реалним делом парцеле у корист трећег лица, без прибављања сагласности етажних власника, такође сувласника тог земљишта.

366.5:347.441.84

Др Бојан Л. Пајтић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Pajtic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-7760-1873

ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ НЕПОШТЕНЕ ПОСЛОВНЕ ПРАКСЕ И ЗАШТИТА ПОТРОШАЧА

Истраживање на пројекту „Правна традиција и нови правни изазови“ за 2021. годину било је концентрисано на анализу хармонизације правних прописа у области заштите потрошача, са нарочитим нагласком на непоштену пословну праксу као вид угрожавања њихових права. Анализа је била изразито комплексна и паралелно је проучавала како националне правне оквире, тако и европски правни оквир, почевши од „Зелене књиге Европске уније за заштиту потрошача“, закључно са Директивом ЕУ о непоштеној пословној пракси. Рад, који представља круну прегнућа у овом пројекту прати примену поменуте директиве како у процесу имплементације у позитивноправне прописе широм континента, тако и у поступку примене пред националним судовима, али и у пракси суда ЕУ. У раду који ће произаћи из овог истраживања, извршићемо увид у поједине пресуде судова Аустрије, Немачке, Француске, Мађарске, Велике Британије (из времена када се налазила у ЕУ), али и правне ставове судова земаља које нису чланице европске заједнице народа, као што је, примера ради, Швајцарска. Будући да проблем неуједначености законодавстава у односу на забрану непоштене пословне праксе није био карактеристичан само за европски континент, осврнули смо се и на аустралијско право и праксу, пре свега због сличности ситуације на нивоу ЕУ пре доношења Директиве 2005 године и оне у Аустралији пре доношења Закона о заштити потрошача 1. јануара 2011. Наиме, до усвајања тог правног прописа, на том континенту је у овој области на снази било чак 900 различитих материјалноправних одредби како на националном нивоу, тако и на нивоу појединачних држава и територија, што је, по себи, доводило до мањка правне сигурности потрошача.

Упоредо са стањем у европском законодавству и судској пракси, вршена је и анализа српских правних прописа у области заштите потрошача, како у контексту уставне обавезе заштите потрошача од стране државе, тако и с обзиром на процес усаглашавања правних прописа са легислативом заједнице европских народа, које нужно произлази из процеса придруживања Србије

унији. Овај део истраживања обухватио је еволуцију потрошачког права у протеклих 20 година (што не значи да у партикуларним законима и до тада нису постојале одредбе чији је raison d'être био управо заштита потрошача). Нарочито су узети у обзир закони о заштити потрошача из 2002 и 2005, који су ступили на снагу пре доношења европске Директиве, па је видно и њихово одударање од истоимених правних прописа из 2010, 2014 и 2021, који су многа правна решења, као и терминологију, дословно преузели из поменуте Директиве.

Фокус истраживања непоштене пословне праксе био је на такозваној насртљивој, односно – агресивној пословној пракси. Поред бављења питањем да ли је могуће проширивање забране одређених понашања, односно подвођење истих под насртљиву пословну праксу (с обзиром да у односу на видове агресивне пословне праксе европска Директива примењује „numerus clausus" принцип), иако у закону такви поступци нису декларисани као забрањени, настојали смо да дамо и одговоре на питања који су разлози спорадичне, готово непостојеће судске праксе у овој области. Овако штура судска пракса наводи нас на питање да ли је заштита потрошача од насртљиве пословне праксе изразито ефикасна, па због тога они и не посежу за парничним и прекршајним механизмима које им ЗЗП и ЗОО стављају на располагање; да ли је неповерење у могућност заустављања агресивног поступања трговаца и пружалаца услуга толико, да оно у старту декуражира потрошаче; или се суочавамо са хроничним информативним дефицитом како о забрањености насртљиве пословне праксе, тако и о правима потрошача која из ње произлазе. У сврху одговора на ова питања спровели смо, вероватно, (по броју учесника) најобимније истраживање јавног мњења преко интернета у области друштвених наука у Србији уопште, што није уобичајен вид поступања приликом израде рада у области грађанског права, али се свакако показао као индикативан и користан.

347.65:004

Др Јелена Ђ. Видић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
J.VidicTrninic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-7471-2981

Милица С. Ковачевић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kovacevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-7310-743X

ПОЈАМ ДИГИТАЛНОГ НАСЛЕЂА

Питање наслеђивања права и обавеза једног лица повезаних са коришћењем информационих технологија заузима значајно место у иностраној академској заједници, а у појединим државама и саставни део новије судске праксе. Правна наука на нове изазове одговора свеукупним сагледавањем питања ради његовог лакшег дефинисања и заузимања става да ли је потребно предузети законодавне измене и регулисати новоотворено питање или ће пак постојећа правила бити достатна.

Када се узме у обзир домаћи правни систем, јасно је да дигитално наслеђе није посебно регулисано. Закон о наслеђивању Републике Србије, као закон који регулише наследноправну материју, не познаје нити сам појам дигиталног наслеђа, нити упућује на садржинско одређење појма. Уз то, ни домаћа правна доктрина не посвећује овом питању дужну пажњу. Стога се аутори у раду баве питањем дигиталног наслеђа, одређењем самог појма, значајем и последицама које оно може да има на класичне институте наследног права. Аутори су становишта да на овом ступњу развоја сам појам дигиталног наслеђа није пожељно прецизно дефинисати, већ би га требало схватити као скупни појам. На тај начин оставља се простор за његов даљи развој, посебно имајући у виду готово свакодневни напредак савремених ИТ система и новине које поменути развој неизоставно прате.

У складу са напред изнетим, дигитално наслеђе преминулог Интернет корисника требало би схватити као целокупност правних позиција лица које настају у вези са коришћењем ИТ система и са њима повезане дигиталне податке односно дигитална добра. У самом раду се конкретизује која су то дигитална добра и који су то начини преноса дигиталне имовине на располагању

имаоцима дигиталних добара. Иако се у раду може уочити да су добра која чине дигиталну имовину врло хетерогена, аутори су становишта да се постојећа правила наследног права могу применити и на дигитално наслеђе, уз уважавање и примену правила о заштити података о личности и правила уговорног права, те права интелектуалне својине.

347.414:347.965.4

Др Сања М. Савчић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
s.savcic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-1160-5860

Николина Б. Мишчевић, демонстратор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Miscevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-9909-1595

СОЛИДАРНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ПЛАЋАЊЕ АДВОКАТСКИХ УСЛУГА

Према одредби чл. 75 Законика о кривичном поступку, једног или више бранилаца може изабрати и пуномоћјем овластити окривљени сам, или његов законски заступник, брачни друг, сродник по крви у правој линији, усвојитељ, усвојеник, брат, сестра, хранитељ и лице са којим окривљени живи у ванбрачној или каквој другој трајној заједници живота, осим ако се томе окривљени изричито противи. Иако је однос који настаје између браниоца и овлашћеног лица грађанскоправне природе, еорија и судска пракса се нису много бавиле његовом правном квалификацијом. У једној пресуди Врховног касационог суда супруга, као овлашћено лице и окривљени су солидарно обавезани на плаћање адвокатских услуга.

Солидарна одговорност за испуњење уговорне обавезе није правило облигационог права, већ изузетак. То значи да солидарност дужника мора да буде изричито уговорена или прописана законом. Како ВКС није понудио довољно јасно образложење своје одлуке о солидарној обавези супружника, у раду су анализирана схватања о природи односа који је настао, а самим тим и питање ко је дужник накнаде адвокату.

Најпре се пошло од тога да су закључена два уговора о налогу. Један је закључила супруга, а други накнадно и сам окривљени. Тако посматрано, свако од налогодаваца одговара за обавезе које произлазе из уговорног односа у чијем настанку су учествовали. Адвокат има два дужника, који нису солидарни, већ дугују један поред другог.

Према другом схватању, пуномоћје дато у току поступка од стране окривљеног адвокату нема карактер сагласности за закључење уговора о налогу,

већ представља овлашћење за заступање (једностран правни посао). То значи да уговорни однос постоји само између супруге и адвоката.

Треће могуће објашњење полази од тога да је релевантна одредба Законика о кривичном поступку о лицима која су овлашћена да изаберу и дају пуномоћ браниоцу основ специјалног законског заступништва. Тада би дужник накнаде био искључиво окривљени, будући да је овлашћено лице уговор о налогу закључило у његово име и за његов рачун. И у овом случају постоји само један дужник – окривљени.

Коначно, уколико уговор о налогу који је закључила супруга окривљеног посматрамо као уговор у корист трећег, накнадно дато пуномоћје би могло да представља сагласност окривљеног као бенефицијара. Према општим правилима, сагласност има утицаја само на даља располагања уговореном чинидбом од стране стипуланта, али не доводи до промене дужника накнаде. И у овом случају је једини дужник накнаде супруга окривљеног, односно овлашћено лице из чл. 75 ЗКП.

Очигледно је да нити једна од понуђених правних квалификација односа које смо анализирали не указује на оправданост солидарне одговорности окривљеног и овлашћеног лица за исплату дуговане накнаде. Једина опција у којој долази у обзир солидарна одговорност јесте она која произлази из одредаба Породичног закона, с тим што то свакако зависи од тумачења „потреба заједничког живота“. Суд, међутим, ову опцију није имао на уму када је одлучивао у конкретном случају.

339.727.22:341.24

Др Петар М. Ђундић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
P.Djundic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-9223-6373

МОГУЋНОСТ ИЗМЕНЕ ПРАВНОГ РЕЖИМА ЗАШТИТЕ СТРАНИХ УЛАГАЊА УСПОСТАВЉЕНОГ ДВОСТРАНИМ МЕЂУНАРОДНИМ УГОВОРИМА СРБИЈЕ – РАЗЛИЧИТЕ ОПЦИЈЕ И ЊИХОВЕ ПОСЛЕДИЦЕ

У последњих неколико година су многе државе отпочеле поступак измене сопствене мреже двостраних споразума о подстицању и заштити улагања. Најважнија карактеристика већине оваквих споразума који се често означавају скраћеницом БИТ (од синтагме на енглеском језику: *Bilateral Investment Treaty*), јесте да улагачима из једне државе уговорнице омогућују да непосредно покрену арбитражу против друге државе уговорнице, у случају наводне повреде материјалноправних стандарда третмана улагања од стране државе пријема. Разлози за приступање реформи су различити, при чему је примарни перцепција да су овакви споразуми неизбалансирани инструменти будући да воде рачуна само о заштити интереса улагача, на уштрб права држава уговорница да адекватно регулишу економске и друштвене односе на својој територији. Паралелено са процесом реформе, појављује се и тенденција напуштања БИТ-ова – једностраним раскидом који изјављују поједине државе или стављањем ван снаге споразума уз пристанак других држава уговорница.

Република Србија је тренутно везана одредбама 47 оваквих споразума. Од овог броја само два БИТ-а (са Француском и Шведском) не садрже пристанак држава уговорница на арбитражу поводом повреде њихових одредаба. Анализа домаћих БИТ-ова такође показује да готово сви они спадају у категорију коју Конференција УН о трговини и развоју (енгл. *United Nations Conference on Trade and Development*) означава као претходну генерацију БИТ-ова. Карактеристика споразума ове генерације јесте да садрже широке и недовољно прецизне одредбе које доводе државе у дилему у погледу тога какво понашање према улагачима може да резултира обавезом плаћања накнаде због повреде споразума. Њихова неадекватност се најбоље може сагледати у поређењу са споразумима нове генерације који садрже прецизирање значења најважнијих материјалноправних стандарада третмана улагања,

искључују одговорност државе за повреду споразума у случају предузимања активности од посебног друштвеног интереса, условљавају пружање заштите улагачима њиховим савесним понашањем, прописују строже услове за постојање надлежности арбитражних судова *ratione personae*, промовишу и штите циљеве одрживог развоја итд.

Потреба да Србија изађе из високоризичних и неодговарајућих уговорних аранжамана, према томе, несумњиво постоји. На основу искустава других држава, могућа су три приступа приликом измене постојећег нормативног стања. Сваки од њих са собом носи различите правне последице.

Прво, наша земља би се могла определити за једнострани раскид постојећих двостраних споразума. Проблем са овом опцијом је, поред негативних политичких и дипломатских импликација, у томе што БИТ-ови најчешће садрже одредбе које ограничавају могућност оваквог унилатералног напуштања споразума. Њима је често предвиђено да изјава о раскиду производи ефекат престанка важења уговора чак и више година након што је раскид изјављен. Такође, и након што је БИТ престао да важи он се, као резултат постојања тзв. клаузула продужене примене или клаузула заласка (енгл. *sunset clauses*), примењује на постојећа улагања наредних пет, десет или чак двадесет година.

Алтернатива једностраном раскиду је споразумно стављање ван снаге одговарајућих БИТ-ова, без закључења новог споразума. Ова могућност, по природи ствари, зависи од воље друге уговорне стране да се у овакав процес упусти. Споразумно гашење БИТ-а, међутим, према гледишту арбитражне праксе не утиче на престанак важења раније поменутих клаузула заласка које продужавају његову примену на улагања извршена пре него што је БИТ стављен ван снаге. У правној доктрини се понекад истиче да чак ни изричито стављање ван снаге таквих клаузула не може да ускрати заштиту оним улагањима која су учињена до тренутка споразумног гашења БИТ-а.

Коначно, вероватно најреалнију опцију представља поновно преговарање и замена постојећих БИТ-ова новим. Наравно, као што је то случај и са споразумним гашењем без закључивања новог споразума, замена постојећег БИТ-а новим захтева активно учешће и сарадњу друге државе уговорнице. Досадашња искуства са тужбама у арбитражним поступцима којима је Србија била изложена показују да је за нашу земљу најважније регулисање статуса БИТ-ова са државама чланицама ЕУ. Ступање у преговоре са државама чланицама ЕУ појединачно је могуће, али није целисходно будући да се поступак преговарања одвија под стриктном контролом Европске комисије, на основу Уредбе о успостављању прелазних аранжмана за билатералне инвестиционе споразуме између држава чланица и трећих држава (2013). Због тога најбољи приступ за Србију представља закључење споразума са Европском

унијом директно. Оваквим споразумом би се могао регулисати статус постојећих БИТ-ова са државама чланицама, односно предвидети њихово стављање ван снаге, као што је ЕУ то учинила са неким другим државама (Канада, Сингапур, Вијетнам).

347.451:338.3]:366.5(497.11)

Др Атила И. Дудаш, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
A.Dudas@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-5804-8013

ОПРАВДАНОСТ (ПОНОВНОГ) УВОЂЕЊА ОДГОВОРНОСТИ ПРОИЗВОЂАЧА ЗА НЕСАОБРАЗНОСТ У ПОТРОШАЧКО ПРАВО СРБИЈЕ

Потрошач сва своја права по основу несаобразности (оправка или замена производа, односно смањење цене или раскид уговора) остварује од продавца са којим је закључио уговор о продаји. Произвођач може да одговара потрошачу за недостатке производа једино ако је издао произвођачку гаранцију, која међутим у нашем праву од 2005. године није обавезна. Стога, уколико произвођач за своју робу није обезбедио произвођачку гаранцију, продавац је једини адресат којем се права потрошача по основу несаобразности могу истицати. Остваривање тих права, међутим, озбиљно може да буде доведено у питање, ако продавац постане инсолвентан или престане да постоји. У нашем потрошачком праву је за време важења Закона о заштити потрошача од 2010. године, постојала супсидијарна одговорност произвођача за несаобразност. Њу је међутим укинуо Закон о заштити потрошача од 2014. године, а не предвиђа је ни важећи Закон о заштити потрошача од 2021. године.

Ради побољшања правног положаја потрошача у случају када је продавац постао инсолвентан или престао да постоји, аутор се залаже за (поновно) увођење одговорности за произвођача за несаобразност, ако не и непосредне и безусловне, онда макар супсидијарне каква је постојала од 2010. до 2014. године. Она би се могла комбиновати са прописивањем обавезе издавања произвођачке гаранције за одређене категорије производа.

Одговорност произвођача за несаобразност, директна или супсидијарна, и обавезна произвођачка гаранција међусобно нису искључиви. Као пример, може се навести право Мађарске у којем већ више година паралелно постоје и усклађено функционишу оба правна института.

Установљавање неког режима одговорности и произвођача, односно увозника, према потрошачу за несаобразност која би постојала уз одговорност продавца посебан значај има због тога, што је Србија у погледу робе широке потрошње углавном увозничка, а у мањој мери произвођачка земља. Роба широке потрошње, пре свега техничка роба, редовно стиже до продавца

у фабричком паковању, који га у истом стању пласира потрошачу. Према томе, продавац само каналише пласман робе ка потрошачу, а ретко пружа неке постпродајне услуге уз накнаду које би оправдале да буде једини адресат потрошачевих захтева по основу несаобразности.

347.952:347.27(497.11)

Др Марко С. Кнежевић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Knezevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-9072-9337

НАПУШТАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНОГ МОДЕЛА ПЛЕНИДБЕНОГ ЗАЛОЖНОГ ПРАВА

Пленидбено заложно право, иако не под тим називом, традиционално је представљало незаобилазни чинилац спровођења извршења на покретним стварима. Реч је о немачко-аустријском концепту који је као заокружена целина преузет још у предратном праву. Према том традиционалном моделу, извршни поверилац пленидбом (пописом) покретних ствари стиче заложно право које му обезбеђује приоритетни ранг намирења из износа добијеног уновчењем, оно представља разлучно право стечено у поступку извршења, и коначно, према владајућој тзв. мешовитој теорији, представља правну фигуру која треба да послужи као основ за задржавање примљеног на име намирења. Законом о извршењу и обезбеђењу из 2011. године је напуштен традиционални модел, а сада важећи Закон о извршењу (ЗИО) је само наставио курс уз попуњавање празнина које су последица новог концепта. Пленидбено заложно право је сада обликовано по мустри регистроване залоге – оно не настаје пленидбом, већ тек регистрацијом на основу пленидбе; тек тада извршни поверилац стиче приоритетни ранг намирења и евентуално разлучно право. С друге стране, настанак пленидбеног заложног права зависи искључиво од извршног повериоца, јер се само на његов захтев оно може регистровати. Нов модел пленидбеног заложног права има далекосежне догматичке последице. Оно више није незаобилазни чинилац структуре извршења на покретним стварима, јер право на намирење, додуше без приоритетног ранга, има и онај извршни поверилац који га не стекне (arg. е чл. 254 ст. 1 т. 3 ЗИО). Стога је сада јасно да основ уновчења заплењене ствари никако не може да буде пленидбено заложно право, јер би то било системски противуречно; основ уновчења је заплена у сваком случају, што је иначе једино сједињиво са природом извршног поступка. С друге стране, када се има у виду и чл. 223 ст. 2 ЗИО који уређује последице располагања заплењеном ствари без обзира на то да ли је настало пленидбено заложно право, произлази да публицитет који се остварује кроз његову регистрацију и нема функцију која му је иманентан. Утолико се показује да нов модел заправо почива само на вредновању одговорности

извршног повериоца – уколико жели да обезбеди првенствени ред намирења, те евентуално разлучно право ако извршни дужник падне у стечај, он мора сам да се помучи да стекне пленидбено заложно право. Да ли је то уједно и правнополитички прикладно решење, крајње је упитно. Околност што извршни поступак заиста има за циљ намирење повериоца, а не примарно заштиту објективног правног поретка, не значи да се он мора саображавати прилично екстремно либералним схватањима. Паралела са свим осталим средствима извршења показује да је нови концепт извршења на покретним стварима пре системска грешка, јер само у овом случају стицање ранга и евентуалног разлучног права зависи од даљих корака извршног повериоца.

КАТЕДРА
ПРАВНОЕКОНОМСКИХ НАУКА

336.226.2:728

Др Горан Б. Милошевић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Milosevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-1936-0802

Др Цвјетана М. Цвјетковић Иветић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
C.CvjetkovicIvetic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-0000-8099

Др Лука О. Батуран, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
L.Baturan@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-0315-2486

ПОРЕСКИ ТРЕТМАН ОБЈЕКАТА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ГЛАВНО МЕСТО СТАНОВАЊА ОБВЕЗНИКА ПОРЕЗА НА ИМОВИНУ

За савремене пореске системе својствено је да се на терену пореза на имовину у статици обезбеђује привилеговани третман објектима који представљају главно место становања обвезника овог пореза, или, пак, чланова његове уже породице. Наиме, упоредноправна анализа је показала да су ретке државе које овој категорији стамбених објеката не пружају неки вид пореских олакшица, али и државе које такве олакшице пружају свим резиденцијалним објектима, независно од тога да ли се ради о месту главног становања. У погледу модалитета обезбеђивања привилегованог пореског третмана, важно је нагласити да се у упоредном праву не срећу једнообразна решења. Тако, поједине државе су се определиле за примену снижене стопе, неке за увођење пореских кредита, неке за умањење пореске основице, итд.

Српски законодавац за објекте у којима се станује и у којима је пријављено пребивалиште обезбеђује две врсте пореских кредита: општи и специјални. Општи порески кредит доступан је свим обвезницима пореза на имовину, независно од њихове економске снаге, личних својстава и својстава

самог стамбеног објекта. Специјални порески кредит, с друге стране, признаје се само старачким пољопривредним домаћинствима.

Иако је према вежећем решењу питање пореских кредита у потпуности регулисано од стране централне власти, сматрамо да би давање одређених овлашћења локалним властима у погледу одређивања њихове висине допринело јачању фискалне децентрализације. Такође, мишљења смо и да принципи правичности и издашности говоре у прилог снижавања максималне висине пореског кредита у апсолутном износу. Наиме, такво решење би, са једне стране, додатно умањило регресивност, и, са друге стране, обезбедило већи прилив средстава у локалне буџете.

КАТЕДРА
ПРИВРЕДНОПРАВНИХ НАУКА

341.223.3:347.74

Др Драго Љ. Дивљак, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Divljak@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-7698-0189

ПРАВНИ ЗНАЧАЈ ИЗВРШЕЊА УГОВОРА О КОНЦЕСИЈИ

Извршење уговора о концесији има велики значај и различите импликације. Оне су економског и социјалног карактера. Истовремено, извршење уговора о концесији има и изражени правни значај који захтева одговарајућу валоризацију путем правне регулативе. Сагласно садржини и природи овог уговора, његово извршење добија на специфичности и сложености јер у себи инволвира не само интерес уговорних страна, већ и јавне интересе али и интересе трећих лица, као што су интереси осталих понуђача или финансијера концесије.

За разлику од закључења уговора о концесији које је дуго времена било у првом плану, извршење овог уговора је било помало занемарено тј. није био у фокусу правне регулативе, како на националном тако и на наднационалном нивоу. Међутим у модерно доба, узимајући у обзир последице неизвршења или неуредног извршења ових уговора, фокус се све више помера на област извршења које оправдано добија све већу пажњу у правној регулативи. Таква тенденција је присутна и у праву ЕУ али и у праву Србије.

Тако се у Директиви 2014/23/ЕУ Европског Парламента и Већа из 2014. године о додели уговора о концесији први пут у праву ЕУ уређује дата област. Садржински она обухвата правила о подуговарању, о измени уговора током њиховог трајања, о раскиду уговора као и обавезама држава чланица о праћењу и извештавању пријава за доделу уговора о концесији.

У складу са наведеним тенденцијама, доношењем новог Закона о јавно-приватном партнерству и концесијама из 2014. године и у праву Србије област извршења уговора о концесији добија по први пут законодавни оквир. Начин на који је то урађено није концептуално ни садржински идентичан праву ЕУ. У њему се правно регулише финансирање, поступак и границе измена ових уговора, додељивање додатних радова концесионару и утврђује специфична стабилизациона клаузула. Видљиво је да се наше законодавство превасходно бави изменама уговора о концесији и правном валоризацијом интереса финансијера приликом извршења датих уговора али не и заштитом осталих учесника у поступку доделе концесија. Овакав парцијални правни оквир ће нужно захтевати надградњу у процесу приступања наше земље ЕУ.

347.724

Др Владимир Ж. Марјански, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Marjanski@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-2255-4026

ФИНАНСИРАЊЕ ДРУШТВА С ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ ПО ОСНОВУ ДОДАТНИХ УПЛАТА ЧЛАНОВА ДРУШТВА

Обавеза вршења додатних уплата је обавеза чланова друштва с ограниченом одговорношћу да друштву уплате новчане износе којима се финансира друштво без повећања основног капитала и који им се када се за то стекну законски услови могу вратити. Овај вид финансирања рада друштва с ограниченом одговорношћу разликује се од других начина финансирања друштва од стране њених чланова.

Прво, реч је о чланској (корпоративно-правној) обавези чији су правни основи успостављања и конкретног утврђења и садржинског формулисања корпоративно-правна акта. Стога ову обавезу могу преузети само чланови друштва с ограниченом одговорношћу. Како се чланом друштва сматра лице које је регистровано као власник удела, јасно је да се обавеза везује за конкретан удео у друштву с ограниченом одговорношћу. Дакле, реч је о обавези која проистиче из чланства тј. власништва над уделом и везује се за његово поседовање. Такође, с обзиром на то да је реч о чланској (корпоративно-правној) обавези, њено неизвршење за собом може изазвати не само облигационо-правне, већ и статусно-правне последице (нпр. искључење члана из друштва). По својим корпоративно-правним карактеристикама (начину преузимања обавезе, правним последицама неизвршења и специфичном режиму враћања члановима друштва), обавеза на додатне уплате разликује од тзв. добровољних уплата друштву (нпр. новчани поклони друштву, опрост дуга и сл.) и позајмица чланова друштва. Добровољне уплате друштву и позајмице чланова не заснивају се на корпоративно-правним актима, имају искључиво облигациони карактер, а њихово евентуално неиспуњење не изазива статусно-правне последице. У односу на добровољне уплате и позајмице чланова друштва не важе правила о додатним уплатама, већ правила о одговарајућем облигационом правном послу (правила уговора о поклону или уговора о зајму). Поред наведеног додатне уплате разликују се и од тзв. споредних чинидби.

Друго, реч је о обавези која се може преузети само у друштву с ограниченом одговорношћу. Институт додатних уплата није својствен другим правним формама привредних друштава (нпр. иста се не може предвидети и преузети у акционарском друштву).

Треће, предмет ове обавезе је изражен у новцу. Обавеза вршења додатних уплата може се састојати искључиво у уплати новчаног износа. Иста не може бити изражена у неновчаном облику (нпр. стварима и правима), за разлику од улога у друштво с ограниченом одговорношћу.

Четврто, додатне уплате су вид привременог финансирања рада друштва с ограниченом одговорношћу јер се извршењем ове обавезе не повећава основни капитал друштва, а уплаћени износи по овом основу могу се вратити члановима друштва у складу са условима предвиђеним законом. Додатне уплате нису додатни улози, те се уписана вредност улога и процентуална вредност удела чланова додатним уплатама не повећава. Из таквог правила проистиче и специфичан начин рачуноводственог евидентирања додатних уплата. Извршене додатне уплате не евидентирају се у оквиру основног капитала, већ у корист тзв. осталог (укупног) капитала (нпр. средстава резерви) или обавеза према члановима друштва у зависности од одлуке скупштине друштва и њихове намене у конкретном случају.

Пето, за разлику од улога код којих важи правило о забрани њиховог враћања члановима друштва, новчани износи уплаћени друштву по основу обавезе вршење додатних уплата могу се вратити члановима друштва када се за то стекну законски услови. Дакле, додатним уплатама за разлику од повећања основног капитала, само се привремено врши финасирање друштва с ограниченом одговорношћу. Приликом њихових уплата основни капитал се не повећава и следствено томе приликом њиховог враћања члановима друштва основни капитал се не смањује. Додатне уплате служе за додатно финансирање друштва, када се за то укаже потреба (покриће губитака, превазилажење неликвидности и сл.), и користе се, по правилу, док таква потреба постоји. Стога су оне флексибилнији начин финансирања друштва, од обавеза преузетих по основу обавезе уплате односно уношења улога.

Наше право у вези са уређењем института додатних уплата, садржи неколико недоследности и слабости које би *de lege ferenda* требало отклонити како би примена овог вида финансирања друштава с ограниченом одговорношћу био више прихваћен у домаћој пословној пракси. Најзначајније слабости нашег права у вези са додатним уплатама тичу се непотпуног и непрецизног регулисања права члана да се ослободи обавезе на додатне уплате уколико овласти друштво да прода његов удео (тзв. право абандона) и услова и поступка враћања додатних уплата на захтев члана друштва.

347.776:061.1EU

Др Сандра С. Фишер Шобот, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-9591-0637

СТИСКАЊЕ МАРЖЕ У ПРАВУ КОНКУРЕНЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Стискање марже (енгл. *margin squeeze*) је врста злоупотребе доминантног положаја карактеристична за вертикално интегрисане доминантне учеснике на тржишту, који предузимају одређене радње са циљем фаворизовања свог пословања на низводном тржишту.

Доминантни учесник на узводном тржишту (нпр. тржишту велепродаје) продаје учесницима на низводном тржишту, који су зависни од њега, одређени производ или услугу која представља инпут на низводном тржишту (нпр. тржиште малопродаје) по таквим ценама да је разлика у цени између инпута на два тржишта негативна или толико ниска да други учесници на тржишту не могу конкурентно да послују.

У пракси Европске комисије и Суда правде Европске уније не постоји јединствен став на који начин треба квалификовати стискање марже и, сходно томе, који правни тест треба применити приликом утврђивања постојања ове злоупотребе доминантног положаја. Европска комисија овакво поступање третира као подврсту злоупотребе доминантног положаја одбијањем пословања, док Суд правде и Општи суд у својим пресудама истичу да је у питању самостална, аутономна врста злоупотребе доминантног положаја. Такође, и у теорији су ставови подељени.

Након извршене анализе праксе Европске комисије и Суда правде и Општег суда, као и доктринарних схватања заузели смо став да је у питању самостална врста злоупотребе доминантног положаја, а постоји уколико се испуне следеће претпоставке. Прво, учесник који је доминантан на узводном тржишту и који друге учеснике на тржишту снабдева инпутом мора бити вертикално интегрисан, будући да је у том случају могуће преливање тржишне моћи на повезано низводно тржиште. Друго, инпут којим доминантни учесник на тржишту снабдева своје конкуренте на низводном тржишту мора бити нужан за конкуренцију на том тржишту. Треће, цене које наплаћује доминантни учесник на низводном тржишту треба да су такве да онемогућавају конкуренте да конкурентно послују. Приликом утврђивања да

ли постоји стискање марже које представља злоупотребу доминантног положаја примењује се тест једнако ефикасног конкурента и анализа трошкова доминантног учесника на тржишту. Четврто, поступање доминантног учесника на тржишту треба да има противконкурентске ефекте, који не морају бити конкретни, него је довољно да потенцијално могу да искључе конкуренте који су једнако ефикасни као доминантни учесник на тржишту. И последње, потребно је да не постоји објективно оправдање за стискање марже.

КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

340.134(497.11)”18”

Др Гордана М. Дракић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Drakic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-3548-3025

Др Урош Н. Станковић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
U.Stankovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-9511-0453

КОДИФИКАЦИЈА ПРАВА У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ: БЕЛЕШКЕ СТРАНИХ ПУТОПИСАЦА

Кнежевином Србијом пропутовало је много различитих путописаца из разних земаља. Међу њиховим записима често ће се пронаћи они који се односе на израду првих српских кодификација и садржину касније донетих законика. Путници који су Србију посетили током прве владавине кнеза Милоша били су добро обавештени о првим (неуспешним) кодификаторским подухватима; у њиховим путописима налазе се белешке о саставу прве кодификаторске комисије, току њеног рада, садржају израђеног нацрта грађанског законика и његовој даљој судбини. Доласку Јована Хаџића и Василија Лазаревића у Србију путописци нису посветили пуно простора, свакако због тога што се време њиховог боравка у Кнежевини није временски поклапало са кодификаторским радом двојице законописаца.

Од српских кодекса највећу пажњу путописаца привукли су Српски грађански законик и Казнителни законик. Говорећи о СГЗ-у путописци се, очекивано за странце, највише задржавају на институтима који су представљали особену разлику српске грађанске кодификације – породичној задрузи и женском праву законског наслеђивања. Из Казнителног законика у путописима су се нашле кривичне санкције, за које путописци по правилу наводе законски минимум и максимум. За остале законике страни путници углавном само помињу да постоје, евентуално уз кратке додатне белешке о историји њиховог доношења.

Страни путописци незнатно обогаћују сазнања о кодификацији српског права, што, дакако, не значи да су безначајан извор за изучавање ове теме, јер у изучавање ове теме додају једну до сада занемарену димензију – поглед на српске законике споља.

347.94(497.11)”1865”

Др Маша М. Кулаузов, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kulauzov@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-2805-7773

Др Милан М. Милутин, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Milutin@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-4025-5222

ДОКАЗИ ПО ОДРЕДБАМА ПАРНИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА СРБИЈЕ ИЗ 1865. ГОДИНЕ

Доказни поступак представља централну фазу главног претреса у којој суд утврђује истинитост тврдњи странака. Зато му је у Законику о грађанском судском поступку Србије из 1865. године посвећено чак 125 чланова, изложених у оквиру пете главе која носи назив *О доказима*. Најпре је неколико одредаба посвећено признању парничне странке и условима за његову пуноважност, да би потом законодавац детаљно размотрио сва кодексом предвиђена доказна средства: јавне и приватне исправе, сведоке, вештаке и разне врсте заклетви.

Нису сви законски чланови усвојени у изворној верзији, онако како их је формулисао аутор нацрта процесне кодификације тадашњи министар правде Рајко Лешјанин. Напротив, Комисија коју је Државни савет образовао са задатком да законски пројекат размотри је често интервенисала када су била у питању пројектована законска решења о скоро свим врстама доказних средстава. Њене интервенције су задирале у саму суштину предложених норми неретко им мењајући смисао, на шта указује архивска грађа о процесу коначног уобличавања законских одредаба садржана у фонду *Државни савет* Архива Србије. У финалној верзији законског текста је промењена и нумерација чланова у односу на првобитни законски пројекат. Поједине одредбе нацрта Комисија је сматрала да треба сасвим преформулисати, или чак од њих и потпуно одустати и вратити се на раније важећа законска решења. Такве сугестије је аутор текста, министар Рајко Лешјанин некад прихватао а некад не, али је ипак на крају пронађено компромисно решење и законски пројекат се, убрзо након што је Комисија Државног савета завршила свој посао, нашао у законској процедури.

Већ 1872. године је уследила иницијатива министра правде Стојана Вељковића за делимичну ревизију појединих законских решења о доказним средствима, о чему нам сведочанство пружа документарни материјал архивског фонда *Министарство правде*. Иако Вељковићев нацрт никад није озакоњен, из одговора Саветске комисије и судова позваних да се о пројекту изјасне, могуће је закључити где су се у судској пракси показале мањкавости појединих законских решења о доказним средствима у парничном поступку. Нека од тих решења су модификована 1885. и 1901. године, када су усвојене измене и допуне појединих одредби о исправама, тачније о двострано обавезним писменим уговорима, сведоцима и заклетвама. Најпре је 1885. године прописано да двострано обавезни писмени уговори морају бити сачињени у онолико примерака колико има сауговарача, што на сваком од њих мора бити и назначено. Свакој од уговорних страна био би достављен уговор који би својеручно написала и потписала друга странка, сем уколико би исправа била оверена од стране надлежне власти, што би учинило овакву размену писмена излишном.

Године 1901. уследиле су измене законских одредби о сведоцима и заклетвама. Сведоци су се након наведене делимичне ревизије законског текста заклињали на свој исказ у првостепеном суду, не више пред судијама већ пред свештеним лицима, која су добила и овлашћење да, поред сведока, заклињу и парничне странке по црквеном обреду, као и да заједно са судијама својим потписом оверавају положене заклетве. Свештеници су од поменуте законске измене били дужни да процесним субјектима указују на значај заклетве са становишта црквеног права, док је, с друге стране, обавеза судија била да их упозоравају на кривичноправне реперкусије лажног заклињања.

Поред неколицине наведених измена и допуна појединих законских решења, других озбиљнијих садржинских интервенција у законској материји о доказним средствима у дугом временском периоду важења кодекса није било.

КАТЕДРА ЗА ЈАВНО ПРАВО

35.077.6

Др Драган Л. Милков, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
d.milkov@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-8302-5163

Др Ратко С. Радошевић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Radosevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-5011-0748

ПОЈАМ И ОБЕЛЕЖЈА ГАРАНТНОГ АКТА

Међу актима управе гарантни акт је новина, уведена Законом о општем управном поступку из 2016. године. Гарантни акт требало би да се доноси у управним стварима, онда када је то неким посебним законом прописано. Њиме орган, у писаном облику, прихвата обавезу да на одговарајући захтев странке донесе управни акт одређене садржине. Правни режим гарантних аката уређен је сумарно и обухвата свега неколико специфичних правила: о правној заштити странке, изузецима од обавезе доношења управног акта, те односу гарантног акта према јавном интересу и правном интересу трећих лица. Остатак њиховог правног режима попуњава се сходном применом правила о доношењу управних аката.

Замишљен као појединачан правни акт, који се доноси у управним стварима, гарантни акт и сам неизбежно подсећа на управни акт, поред тога што му претходи и извесно најављује његово доношење. Временска и садржинска повезаност гарантног и управног акта у правном обликовању једне управне ствари ипак не доводи до њиховог потпуног стапања. Уз слична, уочавају се и она различита обележја, од којих зависи њихова специфична правна природа.

Основна разлика између гарантних и управних аката произлази из карактера њиховог правног дејства. Управни акти непосредно уређују управну ствар, директно утичући на права и обавезе странке. Гарантни акти немају такво дејство: њима се директно обавезује једино орган, али о правима и обавезама странке непосредно тек треба да се одлучи – обећаним управним актом. Правно дејство гарантног акта указује стога на његову једностраност, али не и на његову ауторитативност, карактеристичну за управни акт. Гарантни акт,

условно и опрезно речено, имајући у виду начела јавног права, подсећа на једнострани правни посао, којим се орган обавезује на доношење управног акта, уколико то странка касније буде захтевала.

342.8:17

Др Слободан П. Орловић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Orlovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-9172-1254

Др Наташа Н. Рајић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Rajic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-3883-9245

ПРИРОДА ПРАВА ГЛАСА ИЗМЕЂУ МОРАЛА И ПРАВА

Право гласа, као један од сегмената изборног права, има своју правну и моралну димензију. Правна димензија овог права огледа се у његовом уставноправном уобличавању и то како у смислу садржаја тако и у смислу његове (уставно)правне заштите. Правна димензија овог права свакако укључује и међународноправни аспект. Разлике у погледу начина на који се оно гарантује (самим уставом односно уставним законом) не дирају у природу овог права, које је по својој суштини основно, политичко право. У мањем броју уставних система, пак, оно је правом прописано као дужност односно обавеза грађана. Као правна категорија, право гласа је уско повезано са концептом представничке демократије, у којој се сувереност остварује путем слободно изабраних представника. Овакав концепт чини један од фундаменталних принципа модерне уставности. У том смислу, право гласа, укључујући изборни поступак у целини (унутар којега се, практично, и остварује) представља формалноправни основ легитимитета изабране власти.

Расправа о моралној димензији права гласа полази од премисе према којој се изборно право схвата као субјективно јавно право (субјективно право које се врши у јавном интересу). Морални аспект остваривања права гласа је у том смислу неупитан – вршећи ово право, грађани бирају своје представнике и последично обезбеђују континуитет вршења власти. Кључно питање које се у том смислу поставља јесте да ли се и на који начин може оправдати пасивност у вршењу права гласа. Другим речима, да ли се апстиненција бирача може разумети као непристајање на политички систем и постулате на којима функционише и потребу за његовом коренитом променом или је,

пак, реч о простој незаинтересованости бирача за остваривање својих политичких права и јавну сферу уопште.

Закључује се да се морална димензија права гласа мора мерити достигнутим степеном уставне и политичке културе како бирача тако и изабраних, уважавајући чињеницу да су избори (али и међуизборни период) отворен и динамичан политички процес који укључује активно и одговорно коришћење политичких права уопште. Само у том контексту се невршење права гласа може оправдати као пасивни, али наглашено конструктивни облик политичког деловања, у смислу непристајања на постојећи систем и правила по којима функционише. Да је морална димензија права гласа у непосредној вези са достигнутим степеном политичке и уставне културе говори и чињеница да у системима у којима је прописана обавезност гласања постоји висока излазност бирача упркос томе што се санкција за кршење ове обавезе изузетно ретко изриче.

347.921.8:35.077.3

Др Зоран Ј. Лончар, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Z.Loncar@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-6832-1378

ПРАВНА ПОМОЋ У УПРАВНОМ ПОСТУПКУ

Надлежност органа је битна претпоставка за законито вођење сваког поступка. Правила о одређењу надлежности у управном поступку су последњих година претрпела одређене промене, али се ипак може рећи да су на задовољавајући начин уређена. Захваљујући правилима о надлежности органа и даље се у свакој ситуацију може добити јасан одговор на питање који је орган стварно или месно надлежан за решавање конкретне управне ствари. У новом Закону о општем управном поступку из 2016. године извршене су одређене промене које се односе на критеријуме за одређивање месне надлежности, правила о појединим врстама промене надлежности, као и питања решавања сукоба надлежности. Повреде правила о надлежности органа који води управни поступак и даље представљају битну повреду правила поступка, због које се може изјавити не само жалба и тужба у управном спору, већ се у случају појединих врста повреде надлежности, као што су апсолутна и релативна повреда стварне надлежности, као и месне надлежности, може употребити и ново ванредно правно средство Поништавање коначног решења.

С обзиром на то да повреде правила о надлежности органа у управном поступку представљају битну повреду правила поступка од посебног значаја су правила о просторном ограничењу надлежности. У погледу тих правила важну промену представља изостављање права органа који води поступак да предузме на туђем подручју поједине радње које не трпе одлагање, уз обавезу да о томе одмах обавести орган на чијем подручју је радња предузета. Још важнију промену у правилима о просторном ограничењу надлежности представља измена института правне помоћи, која се огледа у изостављању могућности тражења правне помоћи од домаћих органа управе, односно обавезе органа да предузму поједине процесне радње за потребе органа који води управни поступак. Као последица ове законске промене данас орган који води управни поступак за правну помоћ може да се обрати, под условима прописаним Законом, само иностраном органу, али не и неком домаћем органу, за шта се јавља много чешће потреба. При томе требало би узети у обзир да

институт извођења доказа пред замољеним органом (члан 117) никако не може да представља адекватну замену за изостанак правне помоћи од стране домаћих органа из управног поступка, с обзиром на то да је правна помоћ као институт била шира од извођења доказа пред замољеним органом, који се односи само на предузимање радњи у доказном поступку. Због измене института правне помоћи више не постоји обавеза да се органу који води поступак на његов захтев достави неки спис неопходан за вођење поступка. Чак ни новоуведена законска обавеза о бесплатном уступању органу који води поступак свих података о којима се води службена евиденција (члан 103), не може да представља адекватну замену за ранији институт правне помоћи. Стога би у циљу делотворности и економичности вођења управног поступка будућу законодавну ревизију правила општег управног поступка требало искористити и за адекватно уређивање питања правне помоћи у управном поступку, и то на целовит и свеобухватан начин, као што је то било уређено у нашим ранијим правним прописима.

342.53:354.61

Др Александар Л. Мартиновић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
A.Martinovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-1766-4201

УЛОГА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ У КОНТРОЛИ СЛУЖБИ БЕЗБЕДНОСТИ

У демократским државама један од темељних принципа њиховог политичког система јесте цивилна контрола војске, као и полицијских и војних служби безбедности. У Републици Србији Уставом је прописано да се Војска Србије налази под демократском и цивилном контролом. Што се тиче служби безбедности, у нашој земљи постоји једна, условно речено, полицијска служба безбедности (тзв. „тајна полиција“) – Безбедносно-информативна агенција (БИА) и две војне службе безбедности – Војнообавештајна агенција (ВОА) и Војнобезбедносна агенција (ВБА). У односу на ове службе безбедности, Народна скупштина остварује своју надзорну, односно контролну улогу преко једног посебног радног тела – Одбора за контролу служби безбедности, који има 9 чланова (за разлику од осталих радних тела, од којих свако броји 17 чланова). Одбор за контролу служби безбедности надзире уставност и законитост рада служби безбедности, усклађеност њиховог рада са стратегијом националне безбедности и одбране, као и безбедносно-обавештајном политиком, води рачуна о томе да службе безбедности поступају политички, идеолошки и интересно неутрално, контролише да ли се посебни поступци и мере за тајно прикупљање података остварују на законом прописан начин, разматра предлог буџета у делу који се односи на службе безбедности, разматра и усваја извештаје о њиховом раду, разматра предлоге закона и других прописа из ове области, разматра различите предлоге, петиције и представке грађана који су упућени Народној скупштини у вези са радом безбедносних служби и предлаже мере за њихово решавање и о томе обавештава подносиоца, утврђује чињенично стање у вези са евентуалним незаконитим или неправилним поступањем служби безбедности и о томе доноси закључке. Најзад, Одбор за контролу служби безбедности подноси Народној скупштини (пленуму) извештаје о својим закључцима и предлозима и на тај начин свој рад, али и рад служби безбедности, чини доступним свим народним посланицима, као и целокупној политичкој јавности и средствима јавног информисања. Разуме се, на начин да се не доводи у питање тајност одређених података који су означени одговарајућим степеном тајности.

КАТЕДРА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

343.1(497.11)”2011”

Др Снежана С. Бркић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Brkic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-4569-4635

НАЧЕЛО НЕПОСРЕДНОСТИ У УПРОШЋЕНИМ КРИВИЧНОПРОЦЕСНИМ ФОРМАМА ПРЕМА ЗКП СРБИЈЕ ИЗ 2011. ГОДИНЕ

У фокусу овог рада је анализа начела непосредности у контексту упрошћених кривичнопроцесних форми предвиђених у ЗКП Србије из 2011. године. Поменута анализа претпоставља претходно појмовно одређење начела непосредности, сагледавање његових битних обележја и циљева, као и праћење његове еволуције у општем кривичном поступку. Начело непосредности подразумева да нема посредника између судског органа надлежног за доношење одлуке и извора информација о правнорелевантним чињеницама на којима треба да се темељи та одлука. Његова обележја су сложеност, променљивост, подложност степеновању и инструменталност. Ово последње значи да непосредност није самој себи сврха, већ је треба схватити као погодно средство за постизање неких других процесних циљева. Она, пре свега, треба да омогући коректну примену начела слободног судијског уверења, будући да омогућава суду не само логичку, већ и психолошку оцену доказа. На тај начин доприноси правилном утврђивању чињеничног стања а тиме и квалитетнијој судској одлуци. Осим тога, она може бити и у функцији обезбеђивања начела усмености, контрадикторности и јавности. Иако би начело непосредности требало реализовати у што већем обиму, приметна је тенденција његовог постепеног и све дубљег поткопавања у нашем праву. То се односи како на општи, тако и на упрошћене кривичне поступке. Најрадикалније одступање од начела непосредности присутно је у оним упрошћеним процесним формама у којима изостаје фаза главног претреса. То је и разумљиво ако имамо у виду да се непосредност не захтева у фази истраге, већ у главном стадијуму, у коме се доноси пресуда. Тако, нпр. рочиште за изрицање кривичне санкције омогућава доношење осуђујуће пресуде по основу довољности доказне грађе прикупљене у предистражном поступку. У скраћеном поступку постоји могућност суђења тзв. недошавшем окривљеном, итд. Ограничавање начела непосредности у упрошћеним процесним формама је у складу са инструменталним карактером овог начела, с једне стране, као и

са циљем упрошћених кривичних поступака, с друге стране. Таквим поступцима постижу се двоструки ефекти: брже и економичније суђење за лакша и једноставнија кривична дела, с једне стране, и истовремено ослобађање ресурса за квалитетније и одговорније суђење тежих и сложенијих предмета, с друге стране.

343.121.4:061.1EU

Др Татјана Д. Бугарски, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
T.Bugarski@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-1462-6800

Др Милана М. Писарић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Pisaric@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-8344-3349

РЕВИЗИЈА ПРАВНОГ ОКВИРА ЕУ О РАЗМЕНИ ПОДАТАКА ЗА ПОТРЕБЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Како би се делови Прумског уговора о унапређењу прекограничне сарадње, који се односе на полицијску и правосудну сарадњу у кривичним стварима, интегрисали у правни оквир ЕУ, 2008. усвојене су тзв. прумске одлуке. Ове одлуке представљају један од основних елемената правног оквира за размену података између надлежних органа држава чланица за потребе откривања и доказивања кривичних дела са елементима прекограничности. Имплементација прумских одлука је разматрана у више наврата у последњих неколико година, а Комисија ЕУ је јула 2020. указала на потребу модернизације прумских одлука, као последицу технолошког и форензичког развоја и развоја у области заштите података о личности. С обзиром на то да је њихова имплементација у завршној фази, покренут је процес ревизије прумског оквира, а ради проширења његовог обима и ажурирања неопходних техничких и законских захтева. Као део легислативне иницијативе за унапређење аутоматизоване размене података у прумском оквиру, Комисија је усвојила Путоказ за комбиновану еваулацију и Почетну процену утицаја, у којима су процењени недостаци прумског оквира у светлу оперативног, технолошког, форензичког развоја и развоја заштите података о личности. Разматрајући могући правац измена и допуна прумских одлука, уочава се неколико смерница: убрзање и поједностављење размене података о личности и података у вези са конкретним случајем, унапређење аутоматизоване размене постојећих категорија података и омогућавање аутоматизоване размене додатних категорија података који су доступни у кривичним или другим базама података држава чланица у сврху истраге кривичних дела, олакшавање импле-

ментације, коришћења и одржавања информационог система, те омогућавање претрага и упоређивања података које је Европол примио из трећих земаља. У вези са планираном реформом прумског оквира значајно место заузима питање основних права, посебно права на поштовање приватног живота и заштите података о личности и забране дискриминације. Иако су потенцијалне легислативне интервенције прелиминарне, може се очекивати да ће се овако постављени циљеви јасно одразити и на садржај будућег легислативног предлога.

343.265

Др Драгиша С. Дракић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Drakic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-5248-6562

Др Иван Д. Милић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
I.Milic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-7916-5590

ПРЕВРЕМЕНО ОТПУШТАЊЕ ОСУЂЕНИКА ИЗ КАЗНЕНОГ ЗАВОДА И ТЗВ. КУЋНОГ ЗАТВОРА

Иако је судском одлуком изречена казна затвора у одређеном трајању то не значи да не постоји могућност да се осуђени нађе на слободи и пре истека њеног трајања. Једна од могућности је у случају превременог отпуста. Индивидуализација казне затвора у поступку извршења остварује се и путем превременог отпуштања осуђеног.

Осуђени може да се превремено отпусти било да казну затвора издржава у казненом заводу или у просторијама у којима станује. Међутим, постоји разлика у погледу поступка приликом одлучивања о овој погодности за осуђеног.

До 2019. године о превременом отпуштању осуђених одлучивао је само директор Управе за извршење кривичних санкција. Међутим, 2019. године ступио је на снагу Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција којим се уводе новине у погледу превременог отпуштања осуђеника. Њиме се уводи могућност да и судија за извршење кривичних санкција може да превремено отпусти осуђеника.

Да ли ће се осуђени превремено отпустити одлуком директора Управе за извршење кривичних санкција или одлуком судије за извршење кривичних санкција пре свега зависи из којих разлога се осуђени превремено отпушта и да ли осуђени издржава казну затвора у казненом заводу или у просторијама у којима станује.

343.55:141.72(497.11)

Др Бранислав Р. Ристивојевић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Ristivojevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-2333-3521

Др Стефан С. Самарџић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Samardzic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-2870-5726

(НЕ)УСПЕХ ПОСТАВКИ РАДИКАЛНОГ ФЕМИНИЗМА У ЗАШТИТИ СРПСКЕ ПОРОДИЦЕ ОД НАСИЉА

Питање основаности носеће криминалнополитичке поставке Закона о спречавању насиља у породици централно је питање којим су се аутори бавили у дугогодишњем истраживању реакције на појаву насиља у породици. Идеја рада јесте да докаже претпоставку да је специјални Закон о спречавању насиља у породици у српски правни систем ушао заснован на главним мисаоним обрасцима тзв. радикалне школе феминистичке криминологије у вези са насиљем у породици. Полазећи од кратког осврта на основне узусе научно засноване политике сузбијања криминалитета, надаље се представља порекло овог хибридног законодавног решења, односно генеза идеје на којој се заснива овакав Закон какав имамо. Из тога се јасно види да је у питању сасвим посебан и по много чему специјалан Закон у односу на сва остала законодавна решења која се баве сузбијањем насиља у породици, чији је садржај израдила група која припада група невладиних организација радикалног феминистичког усмерења. Централни предмет истраживања односи се на доказивање порекла појединих института у Закону о спречавању насиља у породици кроз поређење са кључним догмама овог екстремног учења у криминологији. Напослетку, закључујемо да она нису ништа друго него ненаучни покушај заогртања ставова радикалног феминизима у једну научну дисциплину – криминолошку етиологију. Ово поређење појединих решења Закона са појединим обрасцима радикалног феминизма аутори илуструју са њиховим претпостављеним негативним последицама на породицу у српском друштву. Нема сумње да је то носећа идеја радикалне феминистичке криминологије према којој мушкарци остварују неку наводну контролу над

животима својих жена. Мере, као што су хитне мере из Закона, имају сврху да женама како то каже Дарфи (Durfee) „врате контролу над њиховим активностима, телима и животима“ тиме што ће мушкарца физички одстранити из куће и на силу прекинути породичне односе, из чега остаје јасно да је сврха овако конципираних хитних мера усмерена пре ка умишљеним потребама жена, а не стварним потребама заштите породице. Када је један закон донет на овако једностран начин, следећи само једну школу криминолошког мишљења, већ критиковану као научно неосновану и оптерећену идеолошком потребном да се оправдају основне идеје радикалног феминизма, није ни чудо да је оцена делотворности таквог закона од стране истих актера једнако једностранa и искључива.

Потпуно равнодушан став законодавца према надмоћном културном обрасцу друштва у коме Закон треба да се примењује, у најмању руку требало би да буде предмет шире научне, па и друштвене критике. Овакви Закони, засновани на дубоко ненаучним аргументима, донети уз потпуно неуважавање неком друштву својствене културе и обичаја, наметнути споља и надахнути једним простим, једностраним виђењем света и узрочнопоследичних веза у њему, осуђени су у сваком друштву на сукоб са здравим разумом и последично на неуспех.

КАТЕДРА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО И МЕЂУНАРОДНЕ ОДНОСЕ

342.727:[342.7:341.6(4)

Др Сања В. Ђајић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Djajic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-5997-9714

СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА У ОДНОСУ НА ДРЖАВНЕ СЛУЖБЕНИКЕ У СВЕТЛУ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Слобода изражавања заузима централно место у систему Европске конвенције за заштиту људских права и Европског суда за људска права. Ипак, постоји један аспект ове слободе који је релативно често био предмет одлучивања Европског суда за људска права али је некако остао незапажен у теорији. Реч је о домашају и условима примене слободе изражавања приватних лица у њиховој комуникацији са државним службеницима када ови врше јавна овлашћења. Овакве ситуације су доста честе и у њима може доћи до вербалног сукоба у којем ће се разменити увреде и грубе речи. Имајући у виду извесност оваквих ситуација и учешће службеника који врше јавна овлашћења, примена стандарда из области људских права је у таквим ситуацијама могућа а можда чак и неопходна. Занимљиво је да Европски суд не искључује грубе речи из поља примене члана 10 Европске конвенције већ контекстуализује њихову употребу. Контекст представљају околности и разлози вербалног сукоба, да ли је реч о реактивном понашању или смишљеном и намерном вербалном нападу, и присуство публике. Пракса Европског суда за људска права прихвата посебан положај и потребу заштите државних службеника, али сматра и да они имају обавезу да покажу професионалност и стрпљивост у поступању са грађанима као и да поштују њихове слободе укључујући и слободу изражавања. Пракса показује да је Европски суд склон да прихвати као оправдано ограничење слободе изражавања у овим околностима ако је циљ тог ограничења заштита јавног реда и мира, заштита ауторитета судова и других државних институција, заштита војне дисциплине, заштита права и интереса других приватних лица, под условом да је ограничење сразмерно легитимном циљу, односно да казна није сувише строга. Међутим, Европски суд никада до сада није прихватио као оправдан основ за ограничење слободе изражавања заштиту угледа и части личности државног службеника, чак и када је реч о грубим речима.

061.1EU:341.645.5]:343.211

Др Бојан Н. Тубић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Tubic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-1590-3638

Стефан Н. Радојчић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Radojcic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-4423-1033

ПРАКСА СУДА ПРАВДЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ПРИМЕНИ НАЧЕЛА *NE BIS IN IDEM*

Гаранције које проистичу из начела *ne bis in idem*, имају правни основ у неколико важних извора права Европске уније. На првом месту то је Повеља о основним правима, која експлицитно у чл. 50 забрањује двоструко кажњавање за исто кривично дело. Прецизнију дефиницију налазимо у чл. 54 Конвенције о примени Шенгенског споразума. Наиме, у поменутој одредби наводи се да ако је у једној држави уговорници поступак правноснажно окончан не може се водити у другој држави за исто дело, под следећим условима. Потребно је да изречена казна буде извршена, или да се налази у поступку извршења, или да се не може више извршити према законима државе у којој је изречена. Наведене принципе у практичном смислу је применио и структурно дефинисао Суд правде Европске уније у низу својих пресуда. На тај начин Суд је формулисао стандарде који чине оквир примене начела *ne bis in idem* у различитим чињеничним ситуацијама. У том смислу, као прецендент или један од најважнијих случајева истичемо предмет *Van Esbroeck*. Осуђено лице вршило је промет наркотика из Белгије у Норвешку. За то је 2000. године осуђен пред судом у Бергену, на петогодишњу казну затвора. Затим је поново осуђен, на темељу истих чињеница 2003. године, у Белгији пред судом у Антверпену, на једногодишњу казну затвора. У тренутку изрицања казне у Норвешкој, Конвенција о примени Шенгенског споразума није ступила на снагу у односу на ту државу. Ипак, Суд то није сматрао препреком за примену чл. 54 Конвенције у овом случају. Наиме, Конвенција је била на снази у Белгији у време када је суд ове државе разматрао основаност спровођења кривичног поступка у овој правној ствари. Затим, као централно питање Суд

је разматрао концепт „истог дела“, односно да ли извоз наркотика из једне државе и увоз истих наркотика у другу државу, можемо сматати једним кривичним делом. Суд је навео да правна квалификација дела, која може бити различита у националним законодавствима, није релеванта односно не представља препреку за примену чл. 54 Конвенције. У пресуди се наводи како је неопходно међусобно поверење у кричноправне системе држава чланица, те је Суд полазећи од циља чл. 54 закључио следеће. Једини релевантан критеријум јесте идентичност радње у материјалном смислу, односно сагледавање да ли се ради о низу чињеница које су неодвојиво повезане. На темељу ове одлуке, Суд је разматрао различите ситуације у својој пракси, а што чини предмет истраживања овог рада, обухватајући око анализираних 30 пресуда.

КАТЕДРА ЗА РАДНО ПРАВО

331-053.2/.6:006.3

Др Сенад Р. Јашаревић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Jasarevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-9402-7770

Др Дарко М. Божичић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Bozicic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-9405-7424

НОРМАТИВНА РЕШЕЊА ЗА РЕГУЛИСАЊЕ ЛАКОГ РАДА ДЕЦЕ: ПРИКАЗ МЕЂУНАРОДНИХ И УПОРЕДНОПРАВНИХ СТАНДАРДА

У оквиру истраживачког рада за 2021. годину на пројекту „Правна традиција и нови правни изазови“, истраживачи су се у оквиру индивидуално одређене теме *Усклађивање радног и социјалног права са новим околностима, савременом упоредном праксом и актуелним међународним правним стандардима* бавили правном регулативом лаког рада деце у међународном праву, као и националном праву појединих држава које су усвојиле правна правила у вези лаког рада деце. Резултати истраживачког рада презентовани су у форми научног рада под називом „Лаки рад деце у међународним стандардима и законодавству одабраних страних држава“ који је објављен у Зборнику радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 3/2021.

Када су у питању истраживања у вези са радом деце, она углавном полазе од њиховог опасног и штетног рада који је забрањен бројним актима међународног и домаћег права. Са друге стране, наше истраживање полази од рада деце који је дозвољен и легалан. Ту спадају рад деце у оквиру радног односа и тзв. лаки рад деце. Управо је потоњи облик дечјег рада централна тема истраживања. Реч је о пословима које деца обављају изван радног односа, на различитим узрастима, а практикују се у току распуста, током школе, у породици и породичном домаћинству, у пољопривреди, у породичним радњама или предузећима, у области уметности, културе, спорта, рекламне делатности. Овакво радно ангажовање у свету је веома раширено и у основи се не сматра штетним, већ напротив – корисним. Тако дете стиче радне навике

и искуство, упознаје се са корисним аспектима рада и професионалног живота у који ће касније ступити.

Ипак, изучавањем рада деце запажени су и неки негативни ефекти описаног радног ангажовања (злоупотребе деце, претерани рад, опасни услови рада за развој детета). Управо из тог разлога и лаки послови за децу почели су да бивају предмет детаљнијег изучавања и правне регулативе. Анализом постојеће регулативе и доступне литературе у свету дошли смо до закључка да је лаки рад деце недовољно расветљен, није систематично уређен или је потпуно нерегулисан (као нпр. код нас), а није ни довољно обрађен у литератури.

Циљ нашег истраживања јесте да кроз анализу релевантних међународних стандарда и упоредноправних решења из националних законодавстава појединих држава укажемо на позитивне примере регулативе лаког рада деце као и на проблеме присутне у пракси, те да на тај начин понудимо конкретна правна решења домаћем законодавцу у настојању да квалитетно уреди ову изазовну друштвену област.

КАТЕДРА ЗА
ТЕОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

342.56

Др Драгутин С. Аврамовић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Avramovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0003-3383-4346

Др Илија Д. Јованов, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
I.Jovanov@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-1582-7102

О ПОЈМУ НЕЗАВИСНОСТИ СУДСТВА

У данашње време се многи правни појмови, па и читава учења под различитим политичким утицајима, узимају здраво за готово, мада њихово значење веома често остаје неодређено и непрецизно. То је нарочито случај са учењима која су плод либералне државе, попут владавине права, али и са многим принципима на којима почива владавина права. Слично је и са појмом/принципом независности судства, који се услед снажног идеолошког уплива у научној јавности прихвата као догма, користи као мантра, мада тај појам/принцип након пажљиве анализе отвара читав низ недоумица како на терминолошком, тако и на концептуалном нивоу.

Полазећи од анализе различитих система поделе власти, може се доћи до закључка да је чиста подела власти недостижни идеал, како на теоријском, тако и на практичном нивоу. Истраживачи стоје на становишту да никада и нигде није било могуће успоставити потпуну институционалну независност судске власти од тзв. политичких грана власти. Тако се идеја независности судства, у свом основном значењу институционалне независности показује као један фантазам, односно створени мит. Због тога не треба ни тежити хируршком одвајању судске власти од утицаја друге две гране власти унутар државе. Запажање норвешког професора Екхофа да зависност од једног извора утицаја, попут легитимног законодавца, може да обезбеди независност од других извора утицаја се показује као потпуно тачно. Нарочито су опасни неформални утицаји (најчешће тзв. меког права), које, уколико се судска власт у потпуности еманципује од других грана власти унутар државе, врше различите међународне владине и невладине организације. Оне настоје да

утичу на „политику“ судског одлучивања кроз различите обуке, тренинге судија, а све у циљу успостављања „добре владавине“.

Истраживачи стоје на становишту да се терминолошка конфузија свесно ствара као средство идеолошке борбе, пробијања суверенитета држава, наметање туђих вредности, кроз најрањивију, али веома делотворну грану власти унутар држава, нарочито „младих демократија“.

Како би се избегла идеолошка злоупотреба овог темељног принципа правне државе и очувала сувереност државне власти, требало би прибећи јасном и прецизном појмовном дефинисању и ствари називати правим именом. Не би требало говорити о колективној, институционалној, у суштини непостојећој, независности судства, већ о индивидуалној независности судија приликом одлучивања у конкретним предметима. Али и тада би било боље избећи вишезначни, дифузни, непрецизни и, у основном значењу, нетачни појам независности судства и користити адекватнији и тачнији појам непристрасности судства. Тежња правне државе и владавине права је очување и гарантовање објективног, непристрасног и фер суђења, а то подразумева ослобађање судија од различитих врста притисака у поступку судског одлучивања. Главни услов за то је одабир морално и карактерно чврстих личности које могу одолети недостојним утицајима и остати непристрасни.

340.113=163.41”18”

Др Драгана М. Ћорић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Coric@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-5485-5176

СТВАРАЊЕ СРПСКОГ ПРАВНОГ ЈЕЗИКА У 19. ВЕКУ

Период од 30-их година 19. века до 70-их година 19. века неки аутори називају *лингвистичким национализмом*. Тада су својим језичким радом и политичким утицајем деловали Вук Стефановић Караџић Стефановић и Илија Гарашанин, творац Начертанија. Стварање српског језика, са основом коју имају сви до тада познати словенски језици, је тумачено као ослобођења од вишевековног поробљавања под различитим господарима. Поред споменутог „Начертанија“, издвајамо и Караџићев чланак „Срби сви и свуда“, који је написан 1836. године и штампа га као теоретски рад у Бечу 1849. године, у часопису „Ковчежић за историју, језик и обичаје Срба сва три закона“ као значајан за овај процес. Засићење рускословенским језичким елементима, доминантним у Србији све до 50-их година 19. века, почело је са Првим српским устанком. Симболички, устанак против турске доминација поистовећује и са устанком за потпуно језичко ослобођење и стварање савременог српског језика, каквим га знамо данас.

Са буђењем и учвршћивањем националног и језичког идентитета Срба, почиње и стварање српског правног језика. Зачетник овог „покрета“ кнез Милош Обреновић, који је тражио „*да се из закона изоставе што год је излишно и опширно; да се гради смисао и члан из закона по разуму, разговетно и јасно; да се све стране речи сасвим изоставе, и нека се траже српске;, да се нове речи, најпре, опишу па онда употребе*“. Слично је сматрао и Валтазар Богишић, који је приликом израде Општег имовинског законика за Црну Гору обратио је пажњу на обичаје, народна предања и „живе потребе народа“, али је уважио и бројне предлоге „домаћих и иностраних судској струци вјештих људи“.

Честа критика, посебно у 80-им годинама 19. века је упућивана „преписивању“ решења и института из страних права у домаће српско право. Закони морају следити дух народа и земље у којој ће се примењивати, без обзира на успешност неког концепта у некој другој држави или систему. Тек када се „особине и појмови нашег народа слажу са духом науке, сав материјал треба сложити и ставити на јавну расправу“.

Рад представља истраживање стварања савременог српског језика и српског правног језика, каквим их познајемо у данашњем облику.

Центар за издавачку делатност –
уредник монографских издања
Проф. др Сандра Фишер Шобот

Руководилац Пројекта
Проф. др Драган Милков

Уредник Зборника сажетака
Проф. др Владимир Марјански

Менаџер Зборника сажетака
Др Лука Батуран

Уредник рубрике
Др Ратко Радошевић

Компјутерска обрада текста
Владимир Ватић, „Графит“, Петроварадин
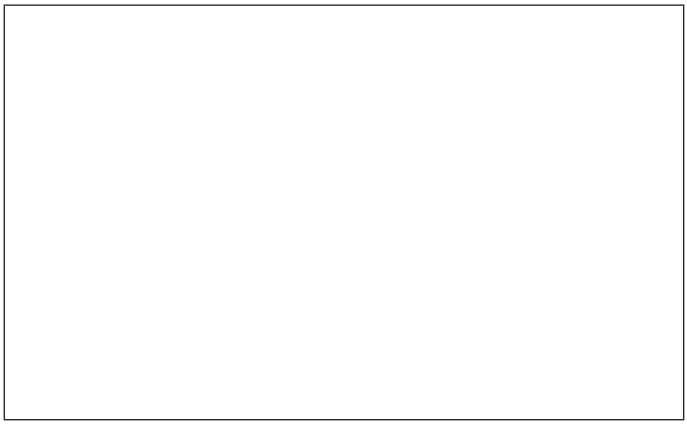
Корице
Владимир Ватић